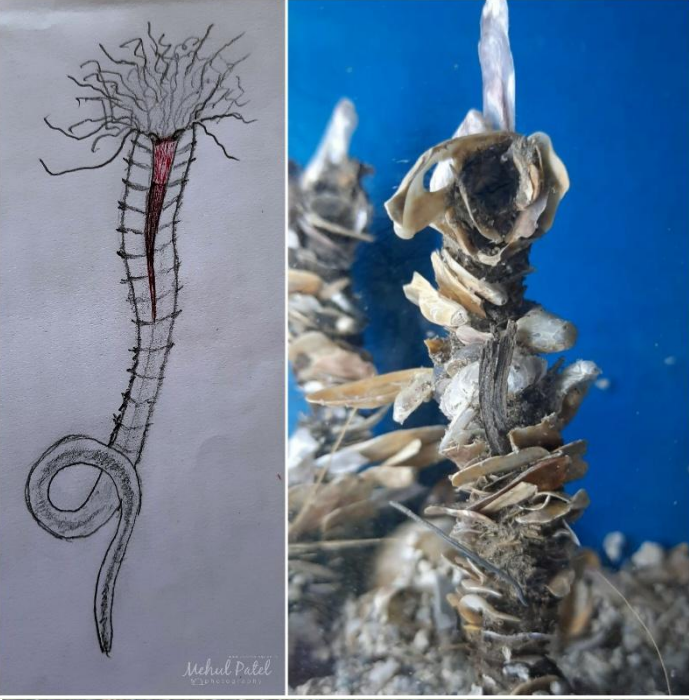

સમુદ્રની પટકથા

ગુજરાતી ભાષાના વાંચકો માટે એક અલગ પહેલ....સમુદ્રના વિવિધ જીવોની જીવન શૈલીનાં વર્ણનનો કઈ અલગ અંદાજ

ભાગ ૨: દોરી વગરની માળા...?

કહેવાય કે માળા બનાવવા એક દોરીની તો જરૂર પડે જ. અને એમાં પણ સમુદ્ર કિનારે વિખેરાયેલ તણખલાઓને પાણીના વેગની સામે દોરી વગર એક સાથે બાંધવું અશક્ય જણાય ને...!

હા, પણ આપણા આ ભાગનું મુખ્ય પાત્ર કઈ આવું જ કાર્ય કરી સમુદ્ર કિનારે વિખેરાયેલી આપણા માટે બિનઉપયોગી કચરોરૂપી તણખલા, શંખ-છીપનાં ટુકડા અને રેતીનાં કળને સમુદ્રના ઉછળતા નીરની સામે ટક્કર આપે એટલી મજબૂતાઈથી દોરી વગર એકઠા બાંધી શકે છે. એ છે. કૃમિ (Bristle worms / polychaetes) વર્ગનો ૨૫ થી ૩૦ સેમી. લંબાઈનું ગુલાબી-કથ્થાઈ રંગનું રેતીમાં દર બનાવી રહેતું સમુદ્ર કૃમિ “Sand Mason Worm” (Lanice conchilega). નામ પરથી ખ્યાલ આવે કે રેતીની રચના સાથે સંકળાયેલ જીવ, જે પોતાનાં લાભરસનો ઉપયોગ કરી રેતીના મોટા કળ, તણખલા/શણ, દોરીના ટુકડા, શંખ-છીપનાં ટુકડા અને પ્લાસ્ટિક થેલીનાં ટુકડા પણ ચોટાડી તેના શરીરનાં આકારની નળિકા જેવી રચના બનાવી તેમાં રહે. પોતાનું શરીરનું ૭૦ ટકા ભાગ રેતીનાં દરમાં રહે, જ્યારે બાકી ભાગ સમુદ્ર તલ સપાટીની ઉપર પાણીમાં બનાવેલ નળિકામાં રહે. આ નળિકા જેવી રચનામાં રહેવાથી આ કૃમિ સમુદ્રનાં પાણીમાં એક ઊંચાઈ પર રહી પોતાનો ખોરાકને સરળતાથી શોધી શકે અને અન્ય શિકારી જીવથી પોતાની રક્ષા પણ કરી શકે. આમ શરીરની રચના થોડી જટિલ અને વિવિધ ભાગોમાં વહેંચાયેલી, મુખના ભાગે મુછ જેવા ૧૫-૨૦ સ્પર્શ-સુત્રોની મદદથી પાણીમાં કોપોડોડ્સ, સમુદ્રી શેવાળ, પ્લાન્કટોન જેવા સુક્ષ્મ જીવ અને શંખ-તારા માછલી જેવા જીવના મળને પણ ખોરાક તરીકે આરોગે. સામાન્યતઃ આપણને કિનારા નજીક જોવા મળતો આ જીવ સમુદ્રમાં ૧૫૦૦ મી. ની ઉડાઈ સુધી વિસ્તરણ ધરાવે છે.

પ્રકૃતિના આ જીવ દ્વારા બનાવેલ શંખો-છીપનાં ટુકડાથી સુસજ્જિત દોરા વગરની માળા જેવી રચના આપને પણ સમુદ્ર કિનારે જોવા મળીજ હશે અને કદાચ જોઈ ન હોય તો હવે સમુદ્ર કિનારે જાવ ત્યારે જરૂર ધ્યાનથી શોધજો. તો બસ હવે પ્રકૃતિનાં આ શિલ્પકાર જીવ ને સંબોધીત બે પંક્તિ સાથે આ ભાગનો અંત કરુ છું.

" રેતી-તણખલાને હું ઢાલ બનાવું...
દોરી વગર હું માળ બનાવું...
શંખ-છીપનાં ટુકડાથી હું તો એને સજાવું...
ઉછળતા નીર સામે હું મારો સંસાર વસાવું..."

www.conchology.co.in

www.facebook.com/conchology.co.in

- મેહુલ & હિરલ
તા.૧૦/૦૫/૨૦૨૦

